

El-bémegyünk ...

Református múltunk egy kivételes dokumentuma

2012 ádventjétől megújult a Reformátusok Lapja. A változás egyik eredményeképpen hetente található benne a Bibliaolvasó kalauz arra a hétre kijelölt énekei közül egyre énekismertető. Az alábbiakban ezek egyikét vesszük át, némileg rövidítve.

Ács Gedeon neve leginkább Kossuth papjaként vált ismertté. Az 1819-ben született református lelkész Kossuth Lajos kíséretében vonult emigrációba. Hazatérése előtt, 1856 és 1860 között írta meg részben naplószerű, részben emlékezés jellegű jegyzeteit 13 kötetben, melyekből egy válogatás 1989-ben meg is jelent.¹

Írásaiban nem csak személyes élményeit és akkori mindennapjait, tapasztalatait örököltette meg, de honvágyúzősként —az otthonról kapott hírekhez kapcsolódóan— gyakran írt hazájáról, fiatalkori magyarországi emlékeit is felidézve. Az egyik ilyen különleges adalék —melyet Zombori István, a szegedi Móra Ferenc Múzeum volt igazgatója a múzeum 1978-as évkönyvében² idéz— éppen a református énekeskönyv 162. dicséretéhez kötődik. Az emlékezésben Ács Gedeon ezt írja:

Négy öreganyám volt, s ezek egyikétől hallottam, hogy az ő leány korában még szokás volt baranyai református faluban, hogy midőn vasárnap templomra harangoztak, a falu két végéről a szélső házak lakosai indultak s ünnepélyes lassúsággal ballagtak a templom felé sorban, elül a gyermekek, aztán az asszonyok, utánuk a legények s hátul az öregek. Minden utcaajtónál künn állva várta őket a család és hozzájuk csatlakozott. Így haladt a folyton növekedő menet a templomig, harsányan énekelve a régi éneket: *El-bémegyünk nagy örömmel, Felséges Isten, A te szentidnek gyülekezetébe, A te templomodba, Felséges Atya Isten!* A templom előtt összeért a falu két végéről jövő két csapat s rákezdté a XV-ik vagy XXIV-ik zsoltárt s annak harsogása alatt párosával ballagott be a nép a templomba. Gyönyörű régi szokás, kár, hogy kiment divatból.

E kivételes értékű leírás segít megérteni 162. dicséretünk lényegét. Ács 1850-es években írt emlékezése —a nemzedéki utalás alapján következtetve—egy teljes századdal korábbi dél-baranyai szokásról tudósít bennünket. Ekkor, tehát a XVIII. század közepén még az Őreg Debreceni Énekeskönyv volt használatban, melyet ha kinyitunk, az ének kezdősora fölött az *Introitus* címet olvashatjuk. A cím valóban arra utal, hogy az éneket a templomba induláskor és bevonu-

¹ ÁCS Gedeon: *Mihelyt gyertyámat eloltom... Bostoni jegyzetek 1856–1863*. Válogatta, az előszót írta és jegyzetekkel ellátta BOGÁTI Péter. Gondolat Kiadó, Budapest 1989.

² ZOMBORI István: „Idegen népek — magyar emberek. Ács Gedeon naplójának földrajzi és néprajzi vonatkozásai”, in *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1978/79*. 207–231. Interneten: http://epa.oszk.hu/01600/01609/00022/pdf/MFME_EPA01609_1978_1979_1_207-231.pdf

laskor kell énekelni. Az első három strófát —*El-bémegyünk nagy örömben...*— még a templom előtt énekelhették, a negyediket már bent a „szentegyházban”. 1806-ban azonban megváltozott a kezdősor. Elmaradhatott a vonulás, a címfelirat is eltűnt, a kezdősor: *Ím bėjöttünk*-re, a második versben pedig „*Ott megállunk*” helyett „*Itt megállunk*”-ra változott és —logikus módon— elmaradt az elsőt szinte szó szerint megismétlő negyedik strófa. Mai énekeskönyvünk visszamerte ezt az elhagyott versszakot, de következetlen módon nem hozta vissza az első strófák eredeti szövegalkaját.

Számos ünnepi alkalom ad arra lehetőséget, hogy ezt az ősi dicséretet újból eredeti szövegével, az eredetivel azonos szerepben használjuk. Konfirmációra, tanévnyitóra, templomszentelésre vagy más hálaadó ünnepi istentiszteletre gyakran vonul együtt a parókiáról a templomba a lelkipásztor a presbiterekkel, a lelkészi karral vagy a fiatalok csoportjával, mely alatt e dicséret verseit lehetne énekelni — amint azt népünk harmadfél évszázada tette.

Bódiss Tamás

KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE DITSÉRETEK.

269.)

Introitus.

EL-bémegyünk nagy örömben, Felséges **ISTEN!**
A' te Szentidnek Gyülekezetibe, A' te Templom-
modba, Felséges Atya **ISTEN!**

2. Ott meg-állunk te előtted, Felséges **ISTEN!** Igaz hitből áldozunk te előtted, Vallást tévzünk rólad, Felséges Atya **Is!**
3. Ugy kívánkozik mi lelkünk Te szent Igédhez, Mint a' fozmjúhozó szarvas a' vízhez, Az hideg kút-főhez, Fels:
4. Örvendezünk mi szívtünkben, Felséges **ISTEN!** Mert el-béjútottunk immár elődbe, A' te Templommodba, Fels:
5. Tsak ez nekünk vigaságunk, Felséges **ISTEN!** Hogy lakozik a' te Neved közöttünk, Ditsérettel tőlünk Fels:
6. Tartsd-meg azért békeségben, Felséges **ISTEN!** E'kitény Seregetskét igaz hibén, Te tífiztelete-iben, Felséges:
7. Prédikátsd szent Igédet, Felséges **ISTEN!** Ne hagyj szomjúhozni a' mi lelkünket, Aldd-meg életünket, Fels:
8. Zengedeznek mi ajakink, Felséges **ISTEN!** Örvendetes szókban, ditséretekben, Ekés énekekben, Felséges:

9. Al-

D I T S É R E T E K. 353

9. Aldott vagy te magas menyben, Felséges **ISTEN!** Kik iller dicséret a' szent Templomban, Anya-szent-edgyházban Felséges Atya **ISTEN!**

270.) Nóta: Nrő. 65. *Báldog az ollyan emb us:* v. 98. 117.

- M**inden embernek illik ezt meg-tudni, Es szívében erősen ezt úgy hinni: Meny-orúzágnak kapuját tsak meg-nylni Azoknak, kik **ISTEN**ben tudnak hinni.
2. A' hit nélkül senki nem idvezülhet, Mint a' virág, Nap nélkül, nem ződülhet: Vétkeiből senki ki-nem feselhet, Orvosságot Krius' kívül nem lehet.
 3. Tanúld-meg most, mi légyen a' te hited, Idves-fégedre bizonyos ösvényed; Ne kövessed amaz öt bolond Szüzet, Kik hallának fozomorú feleletet.
 4. Tudnod kell, hogy **ISTEN** edgy állatjában, Hogy három légyen az ő Személyében, Atya, Fiú, Szent Lélek nevezetben, A' miképen tanúljuk a' *Credóban*.
 5. Ha nehéznék tetszik az esméretre, Ne resteljed, az írát vedd elődbe, Az meg-tanít; mennyire lépiél ebbe: Mert igazra tanítanak ez knekbe.
 6. **ISTEN**nek el-végezett akarata: Senkinek ő nem akar lenni Atya, Idvességét más módon ki-forgatja, A' Szent Írásban hogy-nem mint ő hagyta.
 7. A' szent Írás az útát meg-mutatja; Atya **ISTEN** az égből ezt kiáltja: Krius Jésus bünöknek bocsanataja, Es hogy tsak ő vétkeknél áldoztatja.
 8. Sokan l-fiznek meg-látjuk, ítéletkor Kik el-vez-fenek, miképen földről a' por, Idvességekhez kik nem

Z z 3

lát